

Vora el carxofar de Rafel

Estic content perquè ja he collit les primeres faves. Ho comente a un llaurador de Nàquera i em contesta que ell el seu favar ja està punt d'arrancar-lo. Sí, li explique, el meu el vaig plantar tard, i no vaig fer cas de la lluna, segurament era lluna vella i això ha estat fatal, i les faves s'han quedat escarrassides. L'home em mira perplex i rebla la mirada rient: Xe, calla, xe! No saps el refrany que diu que home lluner no ompli mai el graner? Ni lluna ni camàndules! Passa que les faves volen espai, *necessiten respirar*, les has de plantar més separades. I fa unes gambades mentre diu així, així. Em fita amb els seus ulls blavencs, que en aquell rostre gran i de nas camús lluen amb intensitat. Ja et duré jo llavor i veuràs quin favar! Més de deu grans per beina! Em mira interrogativament, per veure si he capít l'abast numèric que representa això. Més de deu!, hi insisteix, quasi com dient: I tu, beneït meu, quants grans fas...

En això arriba un llaurador de Benifaraig. És menut i tímid, de mirada vacil·lant, i de pas també petit, que a penes sosté l'equilibri d'un ventre gros. Aquell llaurador de Benifaraig convé que els refranys tenen una part de raó. "Nieve en octubre, siete meses cubre" diuen els xurros, i és de veres, reflexiona: enguany ha plogut molt. Jo ja he plantat les primeres tomaqueres perquè "a l'abril planta un fil". El llaurador de Nàquera riu, per a ell és massa prompte, i s'esperarà una mica encara, a mitjan

"Xe, calla, xe. No saps el refrany que diu que home lluner no ompli mai el graner?"

Martí Domínguez

JOSE LUIS INIESTA

maig. Tots dos miren el meu favar, amb una mirada tenyida d'insondable escepticisme. El de Nàquera diu que em durà llavor de la seua, de la que produeix més de deu grans per beina. El de Benifaraig li contesta que aquelles faves "no són d'ací", que són híbrides. El de Nàquera s'enfurisma i assegura que són valencianíssimes, res d'híbrides, que també li'n durà a ell i veurà com són de bones.

L'atenció, una mica crispada, es gira cap al meu carxofar. La rivalitat entre un llaurador de l'Horta (Benifaraig) i un de la muntanya (Nàquera) pot assolir cotes insospitades, tan sols explorables per Blasco Ibáñez. Els explique que aquell carxofar és fillol del de Rafel, que a la seua mort vaig agafar del seu camp algunes estaques i ara han donat les primeres carxofes. El nom de Rafel produeix en tots dos un silenci respectuós: no hi ha hagut millor llaurador, més aplicat, i a qui els cavallons li isqueren tan rectes. La seua mort, després d'una malaltia que anà corsecant-lo lentament, encara ens estremeix. I aquestes carxofes,

dic amb un cert orgull, són les primeres, i d'alguna manera me'l recorden.

Per un moment crec que he aconseguit guanyar-me un cert respecte. Però el de Benifaraig m'alerta que mai no s'ha de tallar la primera carxofa de la mata, perquè es mor, "perquè mates la planta". El de Nàquera hi està d'acord, diu que és un misteri, que si talles la primera carxofa la mata deixa de fer carxofes. Te n'has d'aguantar les ganades: si resisteixes la temptació colliràs carxofes, "no te les acabaràs"... Però ai, si talles la primera carxofa! Tots dos mouen el cap afirmativament. Els tranquil·litze i els dic que encara no n'he collida cap. Mire el meu cabàs, que no siga que em descobresquen: les primeres faves oculten les primeres carxofes.